

КОНСТИТУЦІЙНИЙ ТИП ЯК ФАКТОР КОНСОЛІДАЦІЇ ПОРІД

Відмінності між особинами великої рогатої худоби за тривалістю використання, міцністю здоров'я, продуктивністю, здатністю, до акліматизації та опірністю до несприятливої дії середовища у зоотехнії прийнято пов'язувати з особливостями конституції тварин, тобто її типами. Тип конституції тварини, на нашу думку, — це оптимальний для її внутрішньої та зовнішньої організації результат взаємодії генотипу й навколишнього середовища, що забезпечує специфічну стійкість функціонування організму як цілого. Типи конституції тварин існують як об'єктивна реальність, тому об'єктивність їх оцінки — настійна необхідність зоотехнічної науки та практики.

У підходах до класифікації типів конституції ми виходимо з того, що селекційно-господарською метою розведення великої рогатої худоби є досконалість, яка досягається через оптимальне співвідношення числових характеристик елементів форми. Це — суть користувальних достоїнств особини. Для обґрунтування нового способу визначення типів конституції ми застосували досягнення математики, що дає змогу описати стан гармонії організму тварин. Йдеться про правило «золотого перетину», Піфагора, яке й покладене в основу класифікації типів конституції. Гармонія інтерпретується через співрозмірність частин, злиття різних компонентів в єдине органічне ціле. Стан гармонійності складу тіла корів і биків, згідно з правилом «золотого перетину», характеризується таким співвідношенням промірів: $VX:1/2 \text{ КДТ} = 1/2 \text{ КДТ}:ШК$ (ШГ), де: VX — висота в холці; КДТ — коса довжина тулуба; ШК — ширина корів у клубах; ШГ — ширина грудей у бугаїв.

Тип конституції (Pg) великої рогатої худоби визначається за величиною і знаком суми відхилення довжинно-висотного і довжинно-ширинного співвідношень від стандарту гармонії (1,60):

$$Pg = (VX : 1/2 \text{ КДТ} - 1,60) + (1/2 \text{ КДТ} : ШК \text{ (або ШГ)} - 1,60).$$

© Й.З. Сірацький, В.В. Меркушин,
В.В. Шапірко, Г.І. Шум'як,
С.Ю. Демчук, І.С. Євтух, 1999

Розв'язання цього рівняння дає три варіанти відповідей: перший — нульове, другий — позитивне, третій — негативне значення. Нульове значення сумарного відхилення від гармонії визначає центральний, чи осьовий тип конституції. Він був названий аксіальний. Цей тип конституції згідно з загальноприйнятою класифікацією відповідає міцному типу. Надмірність або недостатність розвитку тієї чи іншої ділянки (статі) тіла є причиною порушення біологічної рівноваги в організмі тварин. Тому осьовий тип відповідає деякій середній нормі популяції, яка, за словами Г.І. Шмальгаузена (1968), має перевагу в боротьбі за існування. Тип конституції, що визначається негативним значенням суми відхилень від стандарту, дістав назву анаксіального. Він відповідає пухкому типу конституції і переходить у щільний. Позитивне значення суми відхилень визначає проаксіальний тип конституції і відповідає ніжному, що переходить у грубий.

Таким чином, рівень гармонії виступає загальним показником, тому що відношення промірів є пропорцією, середні члени якої рівні. В результаті цього стає можливим об'єктивне встановлення співвідношення частин тіла тварини і, отже, її конституційних типів.

Інститут розведення і генетики тварин УААН

УДК 636.22./28.082

Й.З. СІРАЦЬКИЙ, В.В. МЕРКУШИН, В.В. ШАПІРКО,
Г.І. ШУМ'ЯК, С.Ю. ДЕМЧУК, І.С. ЄВТУХ

СЕЛЕКЦІЯ І ФАКТОРИ МІНЛИВОСТІ ВЕЛИКОЇ РОГАТОЇ ХУДОБИ

Штучним і природним добором прагнуть створити збалансовану систему ознак за рахунок внутрішньої і зовнішньої мінливості. Індивідуальність виникає внаслідок внутрішньої мінливості при зміні в життєвих умовах; примножує, тиражує її також різноманітність зовнішнього середовища через природний і штучний добір найбільше пристосованих і продуктивних у конкретних умовах особин.

Нами відмічено значне підвищення мінливості надою корів

© Й.З. Сірацький, В.В. Меркушин,
В.В. Шапірко, Г.І. Шум'як,
С.Ю. Демчук, І.С. Євтух

Розведення і генетика тварин. 1999. Вип. 31 – 32